

Iskanja: Kako do spoznanja resničnosti in kaj je resnica?

C. R., foto: Matic Štojs

V teh časih je spet aktualen Ivan Cankar. V svojem raziskovalnem delu se mu veliko posveča dr. Irena Avsenik Nabergoj, ki se ukvarja z literarnozgodovinskimi, literarnoteoretskimi in primerjalnimi raziskavami na področju literarnih ved.

Dr. Irena Avsenik Nabergoj je med slovenskimi avtorji najbolj pri srcu pisatelj Ivan Cankar.

Je izredna profesorica za področje književnosti na UNG in višja znanstvena sodelavka za področje literature na ZRC SAZU ter za področje religiologije in religijske antropologije na TEOF UL.

Od leta 2005 do danes je izsledke svojih poglobljenih raziskav objavila v številnih znanstvenih člankih doma in v tujini, v osmih monografijah, štirih v slovenščini in štirih v angleščini:

Ljubezen in krivda Ivana Cankarja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005 (794 str.);

Mirror of reality and dreams: Stories and confessions by Ivan Cankar. Frankfurt am Main.

Berlin. Bern. Bruxelles. New York. Oxford. Wien: Peter Lang, 2008 (309 str.);

Longing, weakness and temptation: From myth to artistic creations. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2009 (321 str.);

Hrepenenje in skušnjava v svetu literature: Motiv Lepe Vide. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010 (726 str.);

Svetovi srca in duha: odlomki iz del Ivana Cankarja. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2010 (izbor odlomkov in uredniško delo, 286 str.)

Literarne vrste in zvrsti: Stari Izrael, grško-rimska antika in Evropa. Ljubljana: Cankarjeva

založba, 2011 (623 str., II. del uredil dr. D. Lamping);

The Power of Love and Guilt: Representations of the Mother and Woman in the Literature of Ivan Cankar, Frankfurt am Main. Berlin. Bern. Bruxelles. New York. Oxford. Wien: Peter Lang, 2013 (463 str.);

Reality and Truth in Literature: From Ancient to Modern European Literary and Critical Discourse. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht unipress, 2013 (229 str.).

Njeni angleški monografiji o našem velikem umetniku misli in besede sta prvi znanstveni monografiji o Ivanu Cankarju v angleščini sploh.

Vse njene publikacije so sad njenega nemirnega iskanja, ki je spodbujeno od zunaj ali pa porojeno iz notranje refleksije – strastno iskati bistvo, smisel nekega dela, prvobitno in neuničljivo, česar ne morejo uničiti noben čas, nikakršni zunanji vplivi ali različne okoliščine. Vsa njena dela so poskusi odkrivanja, kako pesniki, pisatelji in dramatik, ki so posebej sugestivni po svoji izpovedni moči, izražajo svoje videnje zunanje in notranje resničnosti sveta, predvsem pa številne vrste življenjskih izkušenj, ki nam omogočajo intuitivno ali refleksivno dojemanje resnice. To pa odpira seveda tudi številna moralna vprašanja.

Med slovenskimi avtorji ji je blizu Ivan Cankar. Poglobljena raziskava vseh njegovih del odstira pisateljevo sposobnost globinskega vpogleda v številne razsežnosti resničnosti in resnice o človeku. Zmogel je občutiti njegovo šibkost in trpljenje, hrepenenje in skušnjave, čustva ogoženosti in strahu, razočaranja zaradi krivic, sočuten je bil do odrinjenih na rob, do zanamarnjenih ali zlorabljenih otrok, do ljudi brez dela, bivališča, brez staršev, celo »brez imena«. V *Beli krizantemi* je poudarjal, da je s svojo umetnostjo in z besedo ves čas sledil »najvišji ideji: resnici«. Ta »božja resnica« pa je v vsakem človeškem srcu in je močnejša od »posvetnega razuma«. Resnica pa je »posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja«. Resnica je tudi pogoj za doživetje Lepote. Vsa umetnost je namreč nenehno »iskanje lepote«, ki jo išče vsako srce (esej *Naši umetniki*). Še posebej

močno se kaže pisateljov trud za razkrivanje resnice v njegovih avtobiografskih delih, v katerih si prizadeva biti do sebe, svoje-ga življenja, do svoje matere, do žensk, ki jih je ljubil, in do drugih ljudi, ki so imeli pomembno vlogo v njegovem življenju, kar najbolj iskren.

Na številnih mestih v svoji literaturi, kritiki in pismih ponavlja misel, da je vse, o čemer piše, sam doživel. V avtobiografskem ciklu *Moje življenje* sklene: »Objektivne umetnosti ni in je ne more biti, dokler je umetnost delo in dih človeka. Kdor je umetnik, kleše v kamen od začetka do konca sam svoj obraz. In ver- no misli, da je bil izklesal podo- bo Venere ali Mojzesa. ... Zdi se mi, da bi bilo koristno, če bi vsak človek očitno povedal o svojem pravem življenju vse, kar more. Nikakor ne, da bi se razkazoval po vlačugarsko, tudi zato ne, da bi pisal ljudem v pouk in zabavo, temveč edinole, da se razgleda sam po poljanah svoje duše, da sega mukoma in trepetoma iz

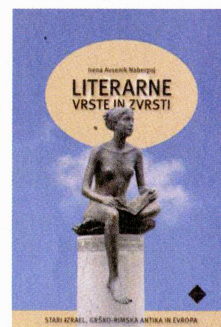
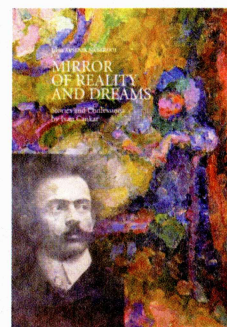
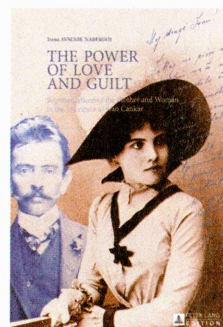
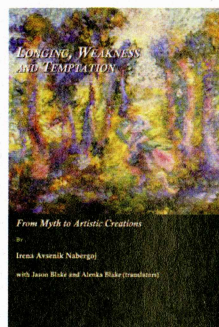
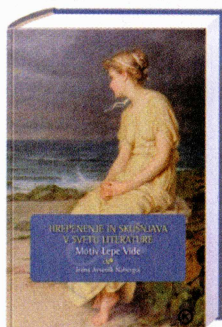
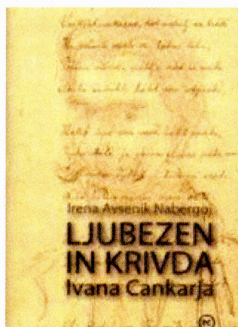
in blagega, kot pa to, da se slepo spopada »za svoj prav«.

Mohandas K. Gandhi je svo- jo avtobiografijo poimenoval »zgodba o mojih eksperimentih z resnico«. Želel si je, da bi po- vedal kaj o svojih eksperimentih na duhovnem področju, ki so bili znani samo njemu in iz katerih je črpal tisto moč, ki jo je potrebo- val pri delu v politiki. Med svoj- imi »poskusi« je pripovedoval o svojih izkušnjah z nenasiljem, s spolno vzdržnostjo in z drugimi vedenjskimi načeli, o katerih si- cer velja, da nimajo neposredne zveze z resnico. Toda resnica je za Gandhija vrhovno načelo, ki vse- buje še mnoga druga, ta resnica pa ni samo resnicoljubnost v besedi in misli in ne le relativna resnica človekovega doživetja, temveč absolutna resnica. A dokler človek ne spozna te absolutne resnice, se mora držati relativne, kakor si jo pač zamišlja; ta je njegov svetilnik in ščit. V Gandhiju se je ves čas kre- pilo prepričanje, da vse, kar zmo- re sam, zmore celo otrok. Iskanje resnice je doživljal kot preprosto

Göttingenu v Nemčiji, dr. Irena Avsenik Nabergoj razpre poglede na resničnost in resnico pri izvr- stnih avtorjih na področju filozofije in literature. Poudarja, kako po- membno je naše osredotočenje na literaturo kot način posredovanja celostnega pogleda na reči. Mono- grafija obravnava predmoderno filozofsko refleksijo resničnosti in resnice, s postmodernimi na- čini prikazov resničnosti v mitu, zgodovini, biografiji, avtobio- grafiji in fikciji in prinaša subtil- ne percepcije lepote, ljubezni in odpuščanja. V oceni uglednega profesorja Univerze v Cambrid- geu, prof. dr. Roberta Gordona, objavljeni kot predgovor h knji- gi, med drugim beremo:

»Irena Avsenik Nabergoj je že obsežno objavljala študije o lite- rarnih temah tako v svojem ma- ternem slovenskem jeziku kot v angleščini. Njeni angleški knjigi o slovenskem pisatelju in pesniku Ivanu Cankarju in knjiga o tema- tiki hrepenenja in skušnjave so že zagotovile njeno zelo zaslužno priznanje v angleško govorečem

zahodno literaturo bolj splošno privede v ploden dialog v zvezi s tematiko pojmov resničnos- ti in resnice. Njen namen je, kot prefinjeno pove proti koncu mo- nografije, 'razkrivati literarne načine opazanja in izražanja res- ničnosti in resnice v njeni najbolj prvinski obliki življenja'. Iz obsež- nega oceana zahodnega literarne- ga kanona je izbrala biblična in (v glavnem) nebiblična besedila za natančnejše branje in analizo. Iz praktičnih razlogov je prepo- znavnost zahodnega literarnega kanona mogoče bolj zanesljivo braniti ob ugotovitvi, da obstaja dialog predvsem s prvimi zno- traj izročila, ki svoj navdih dolgu- je bibličnim besedilom in temam. Delo dr. Avsenik Nabergojeve vseskozi posreduje informacijo, da je 'univerzalnost literarnega ustvarjanja notranje povezana s čutom za vrline in vrednote' in da resnično veliki misleci, ki 'pišejo na temelju svoje lastne ustvarjalne in umetniške literar- ne izkušnje', zrcalijo vrednote, ki so skupne njim kot človeškim

Izsledke svojih poglobljenih raziskav je objavila v številnih znanstvenih člankih doma in v tujini, v osmih monografijah, štirih v slovenščini in štirih v angleščini.

prepada v prepad svojega bitja, da išče dna.«

Glede izražanja resničnosti in resnice so zgovorni tudi avtobiografski spisi nekaterih drugih odličnih pisateljev in filozofov od antike do danes. Namen pi- sanja avtobiografije so nekate- ri sami označili. Rousseau je na začetku svojih avtobiografskih *Izpovedi* zapisal, da hoče prika- zati človeka v vsej njegovi resnič- nosti, Goethe pa je svoje življenje predstavil kot največje umetni- ško delo, ki vsaj toliko kot »zuna- njo« odraža »notranjo« resnico. Kot najvišje zanimanje, ki žene človeka, je poudarjal ljubezen, zadeve srca; to po njegovo na- pravi človeka bolj prizanesljivega

in težavno hkrati, kot je zapisal: »Nadutemu človeku se bo nemara zdelo povsem nemogoče, nedolž- nemu otroku pa čisto mogoče.« Kdor išče resnico, mora biti po njegovo »ponižnejši od prahu«. Šele takrat se človeku lahko od- stre uvid v resnico, ko se iskalec resnice tako zelo poniža, da ga po- tepta celo prah, ki ga tepta svet pod seboj. V presojanju samega sebe, svojih nagnjenj, zmožnosti, a tudi nečednosti je skušal biti ne- prizanesljiv kakor resnica, prav to pa si je želel tudi od drugih.

V angleški knjigi z naslovom *Resničnost in resnica v literatu- ri*, ki je leta 2013 izšla pri ugle- dni mednarodni založbi Van- dehoeck & Ruprecht unipress v

svetu. V prvih dveh si prizade- va, da Cankarja približa krogu bralcev zunaj Slovenije, ki v glav- nem niso poznali tega največje- ga slovenskega pisatelja. V knjigi *Hrepenenje, šibkost in skušnjava* pomembno temo raziskuje med- besedilno v razponu od staroza- veznih pripoved o Adamu in Evi, egiptovskem Jožefu, Samsonu in Dalili do raziskovanja temati- ke, kot je predstavljena v motivu »lepe Vide« v slovenski literaturi. Tako pomembno področje slo- venskega pismenstva in izročila odpira veliko širšemu krogu.

Če ima dosedanje delo med- besedilne značilnosti, se tukaj avtorica loteva še bolj zahtevne naloge, namreč da biblično in

bitjem in kot iskalcem resnice. V tem je tudi znamenje njihove ve- ličine, da kažejo največ interesa za ohranjanje literarne forme – kot so literarne vrste iz vrsti – in tako tudi kažejo skupno skrb za posnemanje 'resničnosti'.

Končno, v naravi topike je, da pisatelj in besedil ni mogoče preprosto predstaviti in se potem od njih posloviti, ker utegnejo postati relevantni v poznejših fa- zah diskusije. Zato zahteva nekaj analognega spretnosti dirigenta orkestra, da poveže obilje ele- mentov v tej monografiji, da lah- ko oblikuje diskurz na primeren način. Tudi zaradi tega je treba dr. Ireni Avsenik Nabergoj toplo čestitati za njen dosežek. **D**